

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ		
1. Датум и орган који је именовео комисију: 13.5.2022. Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду		
2. Састав комисије у складу са <i>Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду</i> :		
1. Др Владан Гавриловић	Редовни професор	Историја модерног доба
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет у Новом Саду		Председник комисије
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
2. Др Горан Васин	Ванредни професор	Историја модерног доба
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет у Новом Саду		Члан комисије
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
3. Др. Ненад Нинковић	Ванредни професор	Историја модерног доба
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет у Новом Саду		Члан комисије
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
4. Др Бошко Бранковић	Ванредни професор	Историја српског народа у новом веку
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет у Бањој Луци		Члан комисије
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
5. Др Дејан Микавица	Редовни професор	Историја модерног доба
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет у Новом Саду		Ментор
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ		
1. Име, име једног родитеља, презиме: Реља Стојан Владимир		
2. Датум рођења, општина, држава: 11.12.1987. Нови Сад, Србија		

3. Назив факултета, назив претходно завршеног нивоа студија и стечени стручни/академски назив: Филозофски факултет у Новом Саду, Историја, Мастер историчар
4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија: 2012. година, Историја - Докторске студије

III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ: Развојачење Војне границе у Аустро-Угарској (1867-1881)

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страница, поглавља, слика, схема, графикона и сл.

Докторска дисертација садржи 478 страница, 5 глава, 31 поглавље. Текст дисертација апочиње *Уводом* (3-10). Прва глава *Пролог: Војна граница 1861-1869* (11-88) је састављена од шест поглавља: *Војна граница почетком 1860-их година* (11-19), *Војна граница на хрватско-славонском и српском сабору 1848-1866* (19-42), *Аустро-угарска нагодба и њен утицај на питање Војне границе* (42-49), *Угарско-хрватска нагодба и питање граничарских реформи* (50-60), *Граница у револуционарним плановима 1860-1871* (60-80), *Питање финансирања и почетак укидања* (81-88). Друга глава под насловом *Војна граница 1869-1871* (89-156), састоји се од седам поглавља. Започиње поглављем *Рескрипт 1869. и решење буџетског питања* (89-91), а затим следе: *Реакција у Граници на почетак развојачења* (91-98), *Граничарско питање у српској и хрватској политици 1869-1870* (99-125), *Реформе и финансијско питање 1869-1870* (126-130), *Граница у контексту унутрашњих и спољних заплета 1870-1871* (130-137), *Коначна одлука о развојачењу* (137-145), *Шуме и Инвестициони фонд* (145-156). Трећа глава под насловом *Војна граница 1871-1873* (157-320) састоји се од осам поглавља: *Наредбе о укидању Војне границе од 8.6.1871* (157-176), *Спровођење развојачења и прелазак на привремену управу* (176-188), *Завршетак развојачења Вараждинске границе* (189-193), *Политичке буре и Раковичка буна* (193-206), *Реформе у Хрватско-славонској крајини после 1871* (206-228), *Школско питање у Војној граници* (228-252), *Укидање привремене управе у Банатско-бачкој граници* (252-276), *Први избори у Банатско-бачкој граници* (277-320). Четврта глава *Хрватско-славонска крајина 1873-1881* (321-420), састоји се од седам поглавља: *Крајина у провизоријуму* (321-334), *Велика источна криза и крајинско питање* (334-349), *Железничко питање и пад генерала Молинарија* (349-365), *Крајина после Молинаријеве оставке* (365-371), *Крајина и ревизија Угарско-хрватске финансијске нагодбе* (372-387), *Крајина и посланичко питање* (387-412), *Последња министарска конференција и укидање Крајине* (412-420). Пета глава под насловом *Епилог: Од укидања до припајања 1881-1883* (421-461), састоји се из три поглавља: *Комесарство* (421-430), *Спор око узакоњења и преуређење управе* (430-444), *Избори у Крајини и укидање комесарства* (444-461). Следи *Закључак* (462-469), а дистерација се завршава списком коришћених извора и литературе (470-478).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У *Уводу* кандидат мср Реља Владимир је укратко изложио историјат настанка и развита Војне границе до периода обухваћеног дисертацијом, дефинисао њен тематски и хронолошки оквир и навео најважније изворе и литературу који су коришћени у изради дисертације. Прецизно је дефинисан хронолошки и тематски оквир теме, а кандидат је посебно истакао да тема развојачења до сада није била предмет проучавања као целовит процес на целокупном подручју који је Војна граница заузимала, већ су обрађивани само поједини његови аспекти или одређене географске целине. Како је питање развојачења густо испреплетано са српском и хрватској историјом на подручју јужне Угарске, дисертација може да послужи и као кратка историја поменутих наредних периода на наведеном подручју. Истакнуто је да је тема углавном обрађена хронолошки, да би се најлакше указало на узрочно-последичну везу између догађаја и процеса који су довели до развојачења, а затим и припајања развојачених крајева Угарској, односно Хрватској и Славонији. Хронолошки начин је повремено напуштан да би се лакше обрадиле поједине тематске целине из културно-економског живота Границе у времену њеног укидања, као и у периоду 1871-1873. када се процес развојачења раздваја на два паралелна тока на подручјима источно и западно од Дунава.

У првој глави под насловом *Пролог: Војна граница 1861-1869.* кандидат обрађује завршни период постојања Границе, пре почетка њеног развојачења 1869. У тој функцији представљен је и целокупан политички развој Хабзбуршке монархије у овом периоду и његов утицај на питање опстанка Војне границе. Детаљно су уз коришћење оригиналних саборских записника, обрађени први захтеви за коренитим реформама а затим и укидањем Границе, постављени на сабору Хрватске и Славоније 1861. и 1865/6. као и српски захтеви на Благовештенском народно-црквеном сабору 1861. Централно место у првој глави заузимају судбоносни догађаји 1866-1868. који су трансформисали Хабзбуршку монархију у сложenu Двојну монархију путем Аустро-угарске нагодбе, и чија је последица доношење Угарско-хрватске нагодбе и других докумената који су поставили темеље за почетак развојачења, пре свега закона о општој војној обавези. Детаљно и прецизно је означена веза између појединих догађаја и процеса на ширем плану и у самој Граници, чиме је поплочан пут за њено укидање. Завршна поглавља ове главе посвећена су плановима српског и хрватског народа за остваривање својих национално-ослободилачких циљева уз помоћ Граничара, као и политичко-финансијским аспектима који су довели до одлуке да се започне са развојачењем.

Друга глава *Војна граница 1869-1871.* обрађује период од прве одлуке да се започне са развојачењем мањих делова Границе, до коначне одлуке да се она укине на целокупном простору који је заузимала. Кандидат се у овој глави бави пре свега српском и хрватском политиком у овом периоду и њиховом реакцијом на почетак развојачења. Опширно се уз коришћење пре свега периодике и других извора и литературе, излаже реакција на најављено развојачење и планови српских, хрватских, али и мађарских и аустријских политичких фактора и јавности који су желели да тај процес најбоље искористе за јачање сопственог политичког и економског положаја. У

последњем поглављу аутор се бавио економским аспектима развојачења, пре свега у светлу продаје граничарских шума.

Трећа, централна и најобимнија глава *Војна граница 1871-1873*. бави се коначном одлуком о развојачењу и њеним непосредним последицама. На почетку аутор износи све важније документе којима се налже развојачење и организује будуће уређење граничарског простора. Хронологија догађаја се у овој глави разбија у два тока у складу са различитим развојем догађаја у два дела бивше Границе, западно и источно од Дунава. Њихово везивно ткиво представља поглавље о судбини српских народних школа у оба дела бивше Границе, у којем су врло убедљиво илустроване сличности мађарске и хрватске политичке елите према српском националном питању. У обради тока развојачења на подручју Хрватско-славонске границе детаљно је описан врхунац борбе Народне странке и унионистичких власти, чија се кулминација - Раковичка буна, догодила управо на подручју Границе, а затим и резултат те борбе и коначни пораз политике Народне странке који је у непосредној вези са резултатима развојачења. У завршним поглављима ове главе аутор се бави процесом развојачења у Банатско-бачкој граници, покушајима српских пречанских политичара да преко развојачења остваре барем минимум националних циљева и на крају њихову пирову победу на првим граничарским изборима. У овој глави се завршава обрада развојачења у банатско-бачком подручју.

У четвртој глави *Хрватско-славонска крајина 1873-1881*. аутор преко описивања Крајине у провизоријуму даје слику целокупног политичког развоја Хрватске и Славоније у времену владавине Народне странке и поступног слабљења земаљске аутономије у односу на Будимпешту, које се најбоље огледа у сталним условљавањима које су мађарске власти испостављале Загребу у замену за коначно припајање крајишког простора. Уз коришћење оригиналних саборских докумената кандидат приказује слабљење положаја Хрватско-славонске аутономије у односу на централне власти у Будимпешти и истовремено даље погоршање српско-хрватских односа. Оба наведена процеса су се најснажније испољила на подручју Крајине. Од сталног одлагања припајања Крајине провинцијалу, неповољног решења железничког питања, до капитулације у финансијском и посланичком питању, даје се јасна, прецизна и оригинална анализа довођења Загреба у све већу зависност од Пеште, уз истовремено стално погоршање националних односа, из чега је извучен исправан закључак да је једини могући резултат та два паралелна процеса било успостављање Куеновог режима и повољног српског односа према њему.

Последња глава *Епilog: Од укидања до припајања 1881-1883*. бави се периодом од коначног доласка крајишког простора под власт хрватског бана до ступања крајишких посланика на сабор у Загребу. Нарочито је истакнута веза између процеса припајања и даљег урушавања земаљске аутономије и јачања угарског утицаја. Као и у случају банатско-бачког дела границе и у случају њеног хрватско-славонског дела обрада теме се завршава са привим изборима и ступањем изабраних крајишких представника на земаљски сабор. У *Закључку*, кандидат је изложио наважније резултате и закључке свог

истраживања, након чега следи списак коришћених извора и литературе.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у складу са *Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду* који је повезан са садржајем докторске дисертације. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду уредника часописа о томе.

1. Владимир Р. (2022) Продаја крајишких шума у Петроварадинској и Бродској регименти, *Споменица историјског архива Срем*, 21. (приложена потврда уредника) (M53)
2. Владимир Р. (2013) Српски народно-црквени сабори у Карловачкој митрополији - из фонда завичајне збирке у Сремским Карловцима, *Годишњак Музеја града Новог Сада*, 9, 62-94. (M53)
3. Владимир Р. (2016) Сузана Рајић, Спољна политика Србије, Између очекивања и реалности (1868-1878) (приказ), *Споменица историјског архива Срем*, 15, 225-231. (M53)

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА: У докторској дисертацији *Развојачење Војне границе у Аустро-Угарској (1867-1881)* кандидата мр Релје Владимира, први пут је на српском језику обрађен целокупни процес развојачења и припајања Војне границе у 2. половини XIX века на читавом њеном историјском простору. Кандидат је користио доступне домаће и стране изворе и литературу, како оне у непосредној вези са темом дисертације тако и оне који се односе на историју целокупне Хабзбуршке монархије и околних крајева у обрађеном периоду. Кандидат је тему осветлио са свих страна, користећи често супротстављене изворе и литературу успео да избегне замку једностраног навијачког погледа на тему. Овом дисертацијом је дат значајан допринос на подручју историје српског, али и других народа на просторима јужне Угарске

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Кандидат мр Релја Владимир је у докторској дисертацији под насловом *Развојачење Војне границе у Аустро-Угарској (1868-1881)* у потпуности испунио циљеве и задатке постављене у докторској дисертацији. Правилним критичким вредновањем коришћених извора и литературе, кандидат је успео у постављеном задатку, да истражи узроке, поводе, ток и последице процеса развојачења Војне границе у Аустро-Угарској. Резултати истраживања су јасно презентовани, а посебну вредност представљају многобројни до сада непознати подаци који су по први пут презентовани научној јавности. Докторска дисертација мр Релје Владимира ће у будућности представљати незаобилазну литаратуру свим истраживачима који се буду бавили историјом српског народа у јужним деловима Хабзбуршке монархије у другој полвини XIX века.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме?
Докторска дисертација кандидата Релје Владимира је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе?
Докторска дисертација садржи све битне елементе.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци?
Докторска дисертација кандидата мр Релје Владимира представља оригинални допринос историјској науци. У дисертацији је по први пут на српској језику на свеобухватан начин истражена тематика развојачења Војне границе на њеном целокупном простору, од Јадрана до Карпатских планина. Користећи мноштво извора и литературе, кандидат је указао на многе до сада неистражене догађаје и процесе који су имали трајан утицај на политичку, економску и друштвену историју јужних делова Аустро-Угарске и њених многобројних народа. У том смислу дисертација представља битан допринос историјској науци и отвара нове путеве за даља истраживања.

4. Који су недостаци дисертације и какав је њихов утицај на резултат истраживања? Докторска дисертација не садржи недостатке
X ПРЕДЛОГ:
На основу наведеног, комисија предлаже:
Да се докторска дисертација <i>Развојачење Војне границе у Аустро-Угарској (1867-1881)</i> прихвати, а кандидату Рељи Владимиру одобри одбрана.

Место и датум:

1. Др Владан Гавриловић, редовни професор за ужу научну област Историја модерног доба

_____, председник

2. Др Горан Васин, ванредни професор за ужу научну област Историја модерног доба

_____, члан

3. Др Ненад Нинковић, ванредни професор за ужу научну област Историја модерног доба

_____, члан

4. Др Бошко Бранковић, редовни професор за ужу научну област Историја српског народа у новом веку

_____, члан

5. Др Дејан Микавица, редовни професор за ужу научну област Историја модерног доба

_____, ментор

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај и да исти потпише.